ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№5(3)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 586 sahifa,
1-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – **Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining innovatsion pedagogik kompetentligini rivojlantirish mexanizmi 10
Mirzaraxmonova Maftuna Ibroximjon qizi

Elementlarini integratsiya qilish: nazariy va amaliy yondashuv 13
Ne'matov Karimjon Shavkat o'g'li

O'qish savodxonligi darslarida kitobxonlik kompetensiyasini rivojlantirishning innovatsion yondashuvlari ...19
Mahmudova Shoira Shavkat qizi

O'zbek milliy musiqasi asosida talablarda estetik did va ijro madaniyatini rivojlantirish metodikasi.............25
Gadoyeva Muborak Jumaqulovna

O'quvchilarning yozuv kompetensiyasini baholash mezonlarini takomillashtirish masalalari.............30
Abdurashidova Xafiza Abdurashidovna

Xurshid Do'stmuhammad qissalarida rivoyatchi strategiyasi.............34
Uzoqova Nargiza Yuldosh qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirishda innovatsion texnologiyalarining ahamiyati 37
Eshpulatov Shakir Nabiyevich, Ahrorova Ozoda Amriddinovna

"Xonada o'simliklarni o'stirish" intellekt xaritasi (Mind Map) yordamida o'quvchilarda ekologik tarbiya va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish 41
G'aniyev Abduqahhor Gadoyevich

Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda amaliy mashg'ulotlarning tashkiliy-pedagogik jihatlari.............46
Joldasov Ixtiyor Suyundikovich

Boshlang'ich sinflarda iqtisodiy tarbiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari 50
N. Asadov

Bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda kreativ kompetentlik va kasbiy muvaffaqiyat o'rtasidagi bog'liqlik mezonlari.............53
G. Xamidova

Gamifikatsiya elementlarining bakalavr talabalarini raqamli resurs yaratishga motivatsiyasiga ta'siri 56
Maxkamova Dilshodaxon Xabibjon qizi

The Influence of Family Parenting Style on the Formation of Primary School Students' Personality 59
Berdiyeva Mohloroyim Mirzohid qizi

Noto'liq oilalardagi onalarning tarbiyaviy uslublari va farzandlarining ijtimoiy-psixologik moslashuvi (O'zbekiston namunasida).............64
Ismoiljonov Ravshan Baxtiyor o'g'li

Raqamli pedagogika sharoitida interfaol ta'lim metodlari asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini shakllantirish.............69
Jumaniyozova Donoxon Olimboyevna, Bekmuratova Muhayyo Uralbayevna

Matematika ta'limida axborot-kommunikatsiya texnalogiyalaridan foydalanishning metodik asoslari.............73
Mirzayeva Shahlo, Qodirova Muattar Ilhom qizi, Rovshanova Yulduz Shovkat qizi

O'qishga motivatsiya tushunchasi uning nazariy-psixologik tahlili.............77
Azimova Rushana Zokirjon qizi

Oliy ta'lim talabalarida akademik prokrastinatsiyaning prediktorlari: akademik motivatsiya, umid va shaxs xususiyatlari 81
Shodiboyev Shohruh Shuhrat o'g'li

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rivojlantiruvchi markazlar integratsiyasini ta'minlash metodikasi.............86
Qahhorova Sevara Alimardonovna

O'quvchi-yoshlarni virtual olam ta'siridan himoya qilishning nazariy asoslari.............90
Isayeva Guli Parpiyevna, Ravshanov Umidjon Abdiqodir o'g'li

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik tafakkurni oshirishda mantiqiy masalalarning o'rni 93
Xilvatova Go'zal Sultonovna

Pedagogika tarixini o'qitishda talabalarda tarixiy tafakkurni rivojlantirish 97
Jurayev Bobomurod Tojiyevich

Bolalarda ona tilida tinglash hissini rivojlantirish usullari 101
Nurmatova Muxlisa Akmal qizi

Raqamli texnologiyalar yordamida ingliz tilini o'qitish samaradorligini oshirish
(Kahoot, Quizlet va Moodle platformalari misolida)...106
Yusupova Shahnoza Abduxafizovna

Sport maktablarida 16–18 yoshli nayza uloqtiruvchi sportchi-qizlarda portlovchi kuchni rivojlantirish 111
Tursunova Surayyo Botir qizi

Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida pedagog kadrlarning uzluksiz kasbiy rivojlanishini ta'minlashda
"Kasbiy rivojlanish kuni" va "Kasbiy rivojlanish soati" tadbirlari: amaliyot tahlili...115
Gaffarov Azizjon Muhammadsaidovich

Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarining faoliyatini samarali tashkil etishning
nazariy jihatlari (Learning outcomes) asosida 124
Rabbimova Shaxnoza Soyib qizi

Bo'lg'usi o'qituvchilarda axloqiy madaniyat fazilatlarini qaror toptirishning pedagogik mexanizmlari............128
G'aniyeva Sayyora Saidmurod qizi

Yengil atletikachilarning musobaqa jarayonida tibbiy-pedagogik monitoringini takomillashtirish 132
Mamadaliyev Abror Akbarjonovich

Sun'iy intellekt yordamida rus tilini o'qitish va uning samaradorligi 137
Yagafarova Nazilya Rafailovna, Nazarov Sardor, Onorboyev Kamronbek

O'quvchilarda ilmiy dalillarni tahlil qilish va xulosa chiqarish kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi 142
Baymuratova Mukaddas Xamdamovna

Ilmiy muxokamalarda pragmatik kompetentlikning roli 150
Eshbo'riyeva Aziza Muhiddinovna

Talabalarda kognitiv-pragmatik kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasini
takomillashtirishning mazmuni...155
To'rabekova Aziza Mirzabek qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarda motivatsiyani shakllantirishda interaktiv metodlarning o'rni 159
Qamchibekova Roziyaxon Xasanboy qizi

Проблема разграничения понятий "концепт" и "понятие" в современной лингвистике:
лингвосемиотический и когнитивно-дискурсивный анализ 164
Якунина Ангелина Алишеровна

Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida amaliy bezak san'ati naqsh elementlarini
raqamli qayta ishlash va arxivlashtirish 169
Jabbarov Rustam Ravshanovich

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining yozuv kompetensiyasini rivojlantirishda
Design Thinking texnologiyasining metodik imkoniyatlari..176
Amanbayeva Oydin Urazali qizi

Tez qalamchizgi mashqlarida psixologik-pedagogik yondashuvlarning ahamiyati 181
Suyunov Navro'z Alisher o'g'li

Innovatsion yondashuv orqali bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining
metodik tayyorgarligini rivojlantirish konsepsiyasi 186
Xalilov Lenar Shevketovich

Tarbiya fani asosida o'quvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirish imkoniyatlari.................................190
Jumanova Xafiza Xoliqulovna

Samarqand arxitektura-qurilish instituti va shahar infratuzilmasi rivojlanishi
o'rtasidagi bog'liqlik (1950–1990-yillar) 195
Abulqosimova Dildora Asrorovna, O'ralov Sodiqjon

Rivojlanishida nuqsoni bor bolalar ta'limida ikkilamchi cheklovlarni kamaytiruvchi ta'lim texnologiyalari 199
Qo'ziyeva Shahnoza Muhammadsoli qizi

O'quvchilarda milliy g'oya va mafkurani rivojlantirishda mumtoz musiqaning o'rni va ahamiyati 202
Baymanova Feruza Abralovna

Ommaviy jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil etishning pedagogik asoslari 207
Xayitova Ulfatoy Tursunovna

Yuqori sinf o'quvchilarida ijtimoiy faollikni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari 211
Turg'unboyev Sirojiddin Faxriddinovich

Muhandislik ta'limida Bernulli va Puasson taqsimotlarini texnologik jarayonlar misolida o'qitish metodikasi...216
Qo'ziboyeva Nozima Yoqubjon qizi, Maxmanazarov Sardor Toirjon o'g'li, Saydullayev Asadbek Xayrullo o'g'li

Психолого-педагогические основы обучения теме “производная” в курсе алгебры
и начал анализа президентской школы 225
Шахноза Холмуродова Зоир кизи

O'qish savodxonligi darslarida Bloom taksonomiyasi va 4K kompetensiyalarining integrativ modeli 234
Farsaxonova Mastura Jalol qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifatini baholash mezonlari va
monitoring tizimini takomillashtirish: indikatorlar asosidagi boshqaruv modeli...241
Jo'rayeva Dilrabo Kamoliddin qizi

Maxsus mashqlar yordamida start tezligini oshirish metodikasi 244
Sitora Elova Axmatqulovna, Panjiyeva Gulzoda Eshdavlat qizi

Amudaryo foreli (Salmo trutta oxianus) O'zbekiston huddudida tarqalishi va ekologiya ta'siri......................248
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Xolmo'minova Sevinch Sirojiddinova, Qurbonazarova Marjona Zokirovna

Suv va quruqlik muhitiga moslashgan amfibiyalarda adaptatsiya xususiyati 251
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Axmamatova Feruza Shamsiddin qizi, Qo'ldoshova Ruxshona Navro'z qizi

O'zbekistonda tarqalgan kaptarsimonlar xilma-xilligi, ularni tarqalishi,
biologik xususiyatlari va amaliy ahamiyati 255
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Xolmo'minova Jasmina Baxtiyor qizi, Saidova Dilnoza Rustamovna

Surxondaryo viloyatidagi qo'lqanotlilar turlarining morfologik tasnifi va hududiy farqlari 259
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Yarashova Sarvara Islomovna, Bahromova Shahzoda Abduqodirovna

Игровые технологии как средство активизации коммуникативной деятельности
учащихся на занятиях по русскому языку..267
Халикова Гульбахор Исановна

Yoshlarni pedagogik kasbga yo'naltirish ishlarini o'rganishning konseptual va metodologik asoslari 270
Matkarimova Muxabbat Abuovna

O'qish savodxonligini baholovchi topshiriqlar turlari 277
Rasulova Mushtariybonu

Qoraqalpog'istonning shimoliy tumanlaridagi bolalarda tashqi nafas olish tizimi xususiyatlari 281
Orazbaeva Navbaxor Mratbaevna

“Kompyuter tarmoqlari” fanini o'qitishda dasturiy-didaktik vositalardan foydalanish 285
Muqimov Shahzodbek Ixtiyor o'g'li

Yangi O'zbekiston: yangilanish va taraqqiyot omillari (Qashqadaryo viloyati misolida)...............................288
Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, Safarova Sevara Saloxiddinovna

Raqamli ta'lim strategiyalaridan foydalanib o'qish samaradorligini oshirish 294
Narzullayeva Gulzira Xayrullo qizi, Abdusottarova Farog'at Olimjon qizi

Oliy ta'limda “Zoologiya” kursini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish metodikasini
takomillashtirish (“umurtqali hayvonlar” misolida)...299
Xonnazarova Mamlakat To'lqinovna

Oliy ta'lim muassasalarida ommaviy sportni rivojlantirish strategiyalari 303
Xudoyberganov Javlonbek Soatboy o'g'li

Accommodating a Teenage English Learner With Tourette-Related Stammering
in Uzbekistan State Multilevel Test Preparation: A Single-Case Study..307
Yulduz Sultanova

Yengil atletikada to'siqlar osha yugurish texnikasini takomillashtirish va o'rgatish uslubiyati.......................313
Chariyev Ulug'bek Abdujabbarovich, Radjabov Jaxongir Furkatovich

The Interaction of Language and Culture in Intercultural Conflict Communication 317
Gulnoza Khushnazarova

O‘smir shaxsida o‘zini o‘zi tushunish psixologik muammo sifatida..321
Mahmudov Abdurasul

O‘quvchilar nutqida milliy-madaniy leksik birliklarni qo‘llashga o‘rgatishda semantiklashtirish 325
Tursunova Javhar Bakir qizi

Kompetensiyaviy yondashuv asosida boshlang‘ich ta’limda matematik madaniyatni shakllantirish:
Qori Niyoziy merosi asosida 329
Axmedova Nargiza Toychibekovna

A2 darajadagi o‘quvchilarda kommunikativ ko‘nikmalarni rivojlantirishda adaptiv yondashuvning roli 333
Nezametov Zuxra Axmadovna

Bo‘lajak o‘qituvchilarda pedagogic kasbga ijodiy munosabatni tarbiyalashning nazariy asoslari.................336
Axmatov Ibrohimjon Furqat o‘g‘li

Voyaga yetmaganlar profilaktikasida maktab, oila va mahalla hamkorligining
zamonaviy holati va diagnostikasi 340
Japparbergenova Indira Bayramovna

Yuqori sinf o‘quvchilarining ijtimoiy va intellektual kompetensiyalarini rivojlantirishni
pedagogik tizimini takomillashtirish 344
Amankosova Dinara Gabitovna

Innovatsion usullar vositasida maktabgacha yoshdagi duduqlanuvchi bolalar nutqini rivojlantirish..............348
Mamatova Aziza Bo‘riboyevna

Dzyudoning olimpiya o’yinlaridagi o’rni va ahamiyati 353
Jaxongir O‘razbayev Temur o‘g‘li

Umumta’lim maktab o‘quvchilarida milliy va umuminsoniy qadriyatlarga integratsiyalashgan
harbiy tarbiyaning ilmiy-nazariy asoslari...356
A’zamov Inom Salimjonovich

The Role of Digital Platforms in Developing Students’ Independent Learning Competency.........................360
Jo‘rayeva Zamira Ishmuminovna, Uraqova Shaxlo Turdiyevna

Shaxsiy ta’lim trayektoriyasi tushunchasining pedagogik-psixologik mohiyati 365
Toshpo‘latov Olim Panjiyevich

“Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi asosida maktabgacha ta’lim tashkilotlarida
faoliyat markazlarining ta’lim jarayonlarini tashkil etish 370
Bektemirova Asilabonu Akmal qizi

Kreativ ta’lim texnologiyalari asosida talabalarda innovatsion kompetensiyalarni
shakllantirish metodikasini takomillashtirish 374
Sariboyev Nurali Abdunazarovich

Bolalarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirishga ta’sir etuvchi omillar va yosh xususiyatlari 378
Erkinboyev Muhammadqodir Nodirbek o‘g‘li

Tasviriy san’at darslarida eshitishda nuqsoni bo‘lgan o‘quvchilarning
badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish...383
Xushvaqtov Abror Doniyor o‘g‘li

Raqamli ta’lim muhitida zamonaviy o‘qitish metodlari va interaktiv texnologiyalardan foydalanishning
pedagogik imkoniyatlari..387
Murodova Dilafro‘z Matmurod qizi, Sattarova Bibijon Muzaffar qizi, Bekmuratova Muhayyo Uralbayevna

Kredit-modul tizimida o‘quv-me’yoriy hujjatlarni takomillashtirish borasidagi milliy va xorijiy tajribalar 391
Aralova Maxsuma Abdurahmonovna

Yuqori sinf o‘quvchilariga chet til o‘qitish va o‘rgatishda motivatsiyaning o‘rni xususida..............................396
Atadjanova Shaxnoz Abbasovna, Ismoilova Feruza Salimjon qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda innovatsion metodlar..400
Axmedova Fayziniso Otabek qizi

Bo‘lajak pedagoglarning uzluksiz amaliy faoliyatida professional salohiyatini rivojlantirish yo‘llari 403
Habibullayeva Muxlisaxon Yorqinjon qizi

Innovatsion yondashuv asosida bo'lajak texnologiya o'qituvchilarining PR kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi....406
J. B. Jumabayev

Raqamli pedagogika sharoitida interfaol ta'lim metodlari asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini shakllantirish....412
Jumaniyozova Donoxon Olimboyevna, Bekmuratova Muhayyo Uralbayevna

Biologiya ta'lim jarayonida ilg'or hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni samarali qo'llash....416
Mo'minov Dilshod Yaxshiboy o'g'li

Oliy ta'limda masofaviy ta'limning pedagogik-psixologik xususiyatlari....420
Mutalibova Muqaddasxon Abdunabi qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarda raqamli platformalar orqali kiberxavfsizlik madaniyatini shakllantirish....423
Nazarmatova Dilshoda Umarali qizi, Saminjonova Sevaraxon Axmadjon qizi, Abdihakimova Muqaddas Fahridinova, Matsapayeva Nigora Satbay qizi

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining etnopedagogik kompetentligini shakllantirishda milliy hunarmandchilik va xalq amaliy san'atining didaktik imkoniyatlari....428
Pardayeva Gulchexra Safarovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarning bilish kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik asoslari....432
Qipchaqova Sevinchxon Farxodjon qizi

Maktabgacha ta'lim boshqaruvida ERP tizimlarini integratsiyalashning proaktiv modeli....436
Raxmatillayev Oyatillo Zikrillayevich

Maktabgacha ta'limda rivojlantiruvchi markazlarni tashkil etish va loyihalashtirish....439
Sadikova Shoista Akbarovna, Yangiboyeva Salomat Samandarovna, Yangiboyeva Sevinch Samandarovna

Milliy hunarmandchilik buyumlarini yasash orqali o'quvchilarning ijodkorligini rivojlantirish....442
Xayitov Jonibek Xolboboyevich, Nabijonova Nilufar Nabijon qizi

Futbol o'yinida to'pga kalla bilan zarba berish....446
Xolmaxmatov Boburjon Musurmon o'g'li

Сравнительно-типологический анализ юмора и гуманизма в творчестве Гафура Гуляма и Марка Твена....451
Абдумуминова Махлиё

Особенности фонетико-фонематической речи (качественные и количественные) у младших школьников с речевыми расстройствами....453
Заирова Н. Б.

Informatika ta'limida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning metodik asoslari....459
Toshmurodova Gulsevar Bekmurod qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash samaradorligini oshirishda innovatsion hamkorlik modelining ahamiyati....464
Jo'rayeva Mohigul Avazbek qizi

Maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlashda boshqaruv mexanizmlarining samaradorligi....468
Nazirova Guzal Malikovna

Oilada bolani tarbiyalashning innovatsion yondashuvlari va ularning samaradorligi....474
Sultonova Nurxon Anvarovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy moslashuvni ta'minlashda rivojlantiruvchi muhitning ahamiyati....478
Valijonova Bibirobiyaxon Numonjon qizi

Raqamlashtirish muhitida o'smirlarning o'zini o'zi anglashining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari....482
Ortiqova Malika Odiljon qizi, Xolbekova Dinora Faxriddin qizi

Boshlang'ich sinf matematika ta'limida innovatsion yondashuvlar asosida fikrlash kompetensiyalarini shakllantirish....486
Ermamatova Maftuna Ermamatovna, Shamsiyeva Mohinur Kaxramonovna

"Lifelong learning" konsepsiyasi asosida bo'lajak o'qituvchining shaxsiy sifatlarini rivojlantirish mexanizmlari....490
Hakimova Nargiza Supxonovna

Barqaror transport tizimlarini loyihalash kompetentligining tuzilmasi: komponentlar, mezonlar va indikatorlar....495
Abduraxmanov Ravshan

Generativ sun'iy intellekt vositalarining oliy ta'lim talabalarining tanqidiy tafakkuriga ta'siri 500
Ikromov Oybek Ibrogimovich

Efferent afaziya nutq nuqsoni boʻlgan bemorlar bilan olib boriladigan logopedik reabilitatsiya ishlar tizimi ..505
Turdaliyeva Shahlo Husnitdinovna

Autizm sindromli bolalar bilan ishlashda pedagog va oila hamkorligini ta'minlash mexanizmlari 510
Babayeva Azizabonu Hamidjon qizi

Eshitishda nuqsoni boʻlgan bolalarda nutqiy muloqotni rivojlantirishning ilmiy-uslubiy yondashuvlari 515
Muhammadjonova Dilafruz Farhodjon qizi

Ijtimoiylashuvning pedagogik kategoriya sifatida rivojlanishining mazmuni va dinamikasi 519
Madayeva Muqaddas Baxtiyor qizi, Namozov Diyorbek Baxtiyor oʻgʻli

Globallashuv sharoitida talaba-yoshlarning intellektual migratsiyadagi oʻrni..526
Eshonjonov Bobir Zafarjonovich

Oʻsmir qizlarda qad-qomat shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar 530
Uraimov Sanjar Roʻzmatovich, Abdullayeva Maxbuba

Oʻqish savodxonligini rivojlantirishda matn bilan ishlashning didaktik imkoniyatlari...................................534
Qayumova Shoxsanam Toʻlqin qizi

Harbiy xizmatchilarni fuqarolik jamiyatiga ijtimoiy-psixologik reintegratsiya qilish jarayonida zamonaviy raqamli texnologiyalarni joriy etishning pedagogik-psixologik mexanizmlari va determinantlari 538
Ikmatullayev Gʻ. Z.

Raqamli muhitda kechiktirish (prokrastinatsiya) odatlari va ularning shaxsiy moliyaviy qarorlar sifatiga ta'siri..544
Sultanova Saida Muhiddin qizi, Nematova Mahliyo Solijon qizi

Yoshlar ijtimoiylashuvi jarayonida oila va ta'lim muassasalari oʻrtasidagi hamkorlik mexanizmlari...............548
Sultanova Saida Muhiddin qizi, Musajonov Ulugʻbek Roʻziboy oʻgʻli

Boshlangʻich ta'lim jarayonida mediaresurslardan foydalanish orqali oʻquvchilarning fikrlash faolligini oshirish...551
Bozorboyeva Muhabbat Tohirjon qizi

Adabiyot darslarida loyiha asosida ta'lim texnologiyalarini qoʻllashning didaktik va metodik asoslari (5-sinf misolida) 556
Azimjonova Shahnoza Dilshodbek qizi

4K modelini rivojlantirishda "Teskari sinf" (Flipped Classroom) texnologiyasining oʻrni va ahamiyati 562
Doniyorova Dildora Nuritdin qizi

4S festivali orqali Prezident maktablari pedagog va hodimlarida sogʻlom turmush madaniyatini shakllantirish 566
Ibragimov Shuhratbek

Ergashgan qoʻshma gapli maqollarning komponental xususiyati 571
Xoliqova Nasiba Anvar qizi

Как через счёт и движение формировать здоровье с точки зрения педагогики восточного возрождения 574
Алиходжаева Р., Калаунова М.

Kurashchilarda musobaqa davrida stressga chidamlilikni shakllantirish 578
Jumadurdiyev Bahodir Xolmamatovich, Komilov Aziz Xoshimovich

Значение педагогической культуры в решении проблем подготовки преподавателей русского языка в высшем образовании 581
Худайбердиева Дильфуза Мухтаровна

MAKTAB TA'LIMI SCHOOL EDUCATION ШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

RAQAMLI MUHITDA KECHIKTIRISH (PROKRASTINATSIYA) ODATLARI VA ULARNING SHAXSIY MOLIYAVIY QARORLAR SIFATIGA TA'SIRI

Sultanova Saida Muhiddin qizi
Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
Amaliy psixologiya kafedrasi v.b. dotsenti,
psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Nematova Mahliyo Solijon qizi
Amaliy psixologiya kafedrasi talabasi

Annotatsiya: Raqamli muhitda shakllanayotgan prokrastinatsiya odatlarining shaxsiy moliyaviy qarorlar sifatiga ta'siri tahlil qilinadi. Internet va ijtimoiy tarmoqlarning kuchayib borayotgan ta'siri insonlarning vaqtni samarali boshqarish qobiliyatini susaytirib, impulsiv xaridlar hamda moliyaviy intizomning pasayishiga sabab bo'lmoqda. Tadqiqot davomida tezkor qoniqish istagi, kechiktirishga moyillik kabi psixologik omillar o'rganilib, ularning salbiy ta'sirini kamaytirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: prokrastinatsiya, raqamli muhit, vaqtni boshqarish, moliyaviy qarorlar, impulsiv xarid, psixologik omillar.

Abstract: The influence of procrastination habits formed in the digital environment on the quality of personal financial decisions is analyzed. The increasing impact of the internet and social media weakens individuals' ability to manage time effectively, leading to impulsive spending and reduced financial discipline. The study examines psychological factors such as the desire for instant gratification and tendencies toward delay behavior, and proposes practical recommendations aimed at minimizing their negative effects and improving decision-making quality.

Key words: procrastination, digital environment, time management, financial decisions, impulsive spending, psychological factors.

Аннотация: Анализируется влияние прокрастинации, формирующейся в цифровой среде, на качество личных финансовых решений. Усиливающееся воздействие интернета и социальных сетей снижает способность человека эффективно управлять временем, что приводит к импульсивным покупкам и ослаблению финансовой дисциплины. В исследовании рассматриваются психологические факторы, включая стремление к мгновенному удовлетворению и склонность к откладыванию дел, а также предлагаются практические рекомендации по снижению их негативного влияния.

Ключевые слова: прокрастинация, цифровая среда, управление временем, финансовые решения, импульсивные покупки, психологические факторы.

KIRISH

So'nggi vaqtlarda raqamli texnologiyalar va internet odamlar hayotining barcha sohalariga chuqur kirib bormoqda. Ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlar, onlayn xizmatlar va mobil ilovalar kundalik faoliyatning ajralmas qismiga aylandi. Ammo bu qulayliklar bilan bir qatorda yangi psixologik muammolar ham yuzaga kelmoqda. Shulardan biri – prokrastinatsiya, ya'ni muhim vazifalarni doimiy ravishda kechiktirish odatidir. Ushbu holat insonning vaqtni samarali boshqarish qobiliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatibgina qolmay, balki uning shaxsiy moliyaviy qarorlariga ham bevosita ta'sir qiladi. Mazkur maqolada raqamli muhitda yuzaga keladigan prokrastinatsiya odatlari va ularning moliyaviy xulq-atvorga ta'siri tahlil qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Hozirgi zamonda internet va raqamli texnologiyalar hayotimizning deyarli har bir sohasiga kirib kelgan. Odamlar ertalab uyg'onganidan kechqurun uxlashgacha telefon, kompyuter va turli onlayn platformalardan foydalanadi. Bu esa, bir tomondan, ishlarni osonlashtirsa, boshqa tomondan, vaqtni noto'g'ri taqsimlash muammosini keltirib chiqaradi. Ayniqsa, ko'pchilik muhim ishlarni keyinga surib qo'yish odatiga ega bo'lib qolmoqda. Psixologiyada bu holat prokrastinatsiya deb yuritiladi [1].

Prokrastinatsiya aslida oddiy dangasalik emas. Bu ko'proq insonning ichki holati bilan bog'liq. Masalan, odam qiyin yoki mas'uliyatli ishni boshlashdan oldin o'zini noqulay his qiladi va undan qochishga harakat qiladi. Shu paytda u telefonini olib ijtimoiy tarmoqlarga kiradi, video ko'radi yoki o'yin o'ynaydi. Natijada vaqt tez o'tib ketadi, lekin asosiy ish bajarilmay qoladi. Bu holat asta-sekin odatga aylanib qolishi mumkin [2].

Raqamli muhit bu jarayonni yanada kuchaytiradi. Chunki internetda doimiy ravishda yangi kontent chiqib turadi va inson diqqatini ushlab qolish juda oson. Qisqa videolar, yangiliklar va reklamalar inson miyasiga tez ta'sir qiladi hamda ularni qayta-qayta ko'rishga undaydi. Psixologlar buni "tezkor qoniqish" deb atashadi. Ya'ni inson uzoq muddatli foydani emas, balki hozirgi paytdagi kichik zavqni tanlaydi.

Bunday odat moliyaviy qarorlarga ham bevosita ta'sir qiladi. Masalan, odam byudjet tuzishni yoki xarajatlarini hisoblashni doim "keyin qilaman" deb kechiktiradi. Natijada pul qayerga ketayotganini nazorat qilish qiyinlashadi. Ba'zi hollarda esa odam umuman rejasiz yashay boshlaydi. Bu esa moliyaviy barqarorlikni buzadi.

Shuningdek, internetdagi marketing va reklama ham bu jarayonda katta rol o'ynaydi. Onlayn do'konlar "Chegirma faqat bugun", "Oxirgi mahsulot qoldi" kabi usullar orqali odamni tez qaror qilishga undaydi. Ko'p hollarda inson o'ylab o'tirmay xarid qiladi. Bu esa impulsiv xarid deb ataladi. Bunday xaridlar ko'pincha kerak bo'lmagan narsalarga pul sarflashga olib keladi [3].

Yana bir muhim jihat shuki, ko'p odamlar stress yoki zerikish holatida o'zini yaxshi his qilish uchun xarid qilishga yoki internetda vaqt o'tkazishga murojaat qiladi. Bu vaqtincha kayfiyatni ko'taradi, lekin keyinchalik pushaymonlik yoki moliyaviy muammo paydo bo'lishi mumkin. Shu sababli vaqtni boshqarish juda muhim hisoblanadi. Agar inson kunini rejalashtirsa, muhim ishlarni birinchi o'ringa qo'ysa va internetdan foydalanishni cheklasa, prokrastinatsiya ancha kamayadi. Bundan tashqari, moliyaviy maqsadlarni oldindan belgilash ham muhimdir. Masalan, jamg'arma qilish yoki keraksiz xarajatlarni kamaytirish kabi oddiy qoidalar ham katta farq yaratadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolani tayyorlash jarayonida prokrastinatsiya va moliyaviy qarorlar o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish uchun bir nechta tadqiqot usullaridan foydalanildi. Avvalo, mavzuga oid ilmiy adabiyotlar, maqolalar va internet manbalari tahlil qilindi. Psixologiya, xulq-atvor iqtisodiyoti hamda vaqtni boshqarish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar o'rganilib, ular asosida umumiy xulosalar shakllantirildi. Tadqiqot davomida tahlil va taqqoslash usullaridan foydalanildi. Raqamli muhitning inson xulq-atvoriga ta'siri, ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlar va onlayn platformalarning vaqtni boshqarishga ta'siri o'rganildi. Shuningdek, prokrastinatsiya odatlari bilan impulsiv xaridlar, byudjetni rejalashtirish va moliyaviy intizom o'rtasidagi bog'liqlik tahlil qilindi.

Maqolada kuzatish usulidan ham foydalanildi. Kundalik hayotda insonlarning internetdan foydalanish odatlari, vaqtni samarasiz sarflash holatlari hamda tezkor qaror qabul qilishga moyilligi umumiy tarzda kuzatildi va tahlil qilindi. Bundan tashqari, mavzuga doir xorijiy va mahalliy olimlarning fikrlari solishtirilib, umumlashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar va internet inson hayotining ajralmas qismiga aylanib ulgurdi. Ayniqsa, yoshlar orasida ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish kundalik odatga aylangan. Bu esa, bir tomondan, axborot olish va muloqot qilish imkoniyatlarini kengaytirayotgan bo'lsa, boshqa tomondan, vaqtni samarasiz sarflash, muhim ishlarni ortga surish va moliyaviy qarorlarni noto'g'ri qabul qilish kabi muammolarni ham yuzaga chiqarmoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, prokrastinatsiya ko'pincha insonning psixologik holati bilan bog'liq bo'ladi. Odamlar murakkab yoki mas'uliyat talab qiladigan vazifalarni bajarish o'rniga, o'ziga tez zavq beradigan faoliyatlarni tanlaydi. Masalan, dars qilish, ish rejasini tuzish yoki moliyaviy hisob-kitob qilish o'rniga internetda vaqt o'tkazish holatlari ko'p uchraydi. Bu esa vaqt o'tishi bilan odatga aylanadi va insonning kundalik hayotiga salbiy ta'sir qiladi.

Ayniqsa, O'zbekistonda internet foydalanuvchilari sonining ortib borayotgani bu mavzuning dolzarbligini yanada oshirmoqda. Hozirgi kunda ko'pchilik yoshlar bo'sh vaqtining katta qismini Telegram, Instagram, YouTube va TikTok kabi platformalarda o'tkazmoqda. Natijada vaqtni boshqarish bilan bog'liq muammolar

MAKTAB TA'LIMI SCHOOL EDUCATION ШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

paydo boʻlmoqda. Baʼzi hollarda yoshlar muhim ishlarni keyinga qoldirib, qisqa videolar yoki koʻngilochar kontentlarga ortiqcha vaqt sarflamoqda.

Bu holat moliyaviy qarorlarga ham taʼsir qilmoqda. Tahlillar davomida shuni koʻrish mumkinki, prokrastinatsiyaga moyil insonlar koʻpincha xarajatlarini rejalashtirishga eʼtibor bermaydi. Ular byudjet tuzishni yoki jamgʻarma qilishni keyinga suradi. Shu bilan birga, internetdagi reklama va chegirmalar taʼsirida impulsiv xaridlar soni ortadi. Ayniqsa, onlayn savdo platformalarining rivojlanishi odamlarni tezkor xarid qilishga undamoqda.

Chet ellik olimlar ham bu muammoni keng oʻrgangan. Masalan, Piers Steel prokrastinatsiyani insonning oʻzini boshqarishdagi qiyinchiliklari bilan bogʻlaydi. Ted O'Donoghue va Matthew Rabin esa insonlar koʻpincha uzoq muddatli foydadan koʻra tezkor qoniqishni tanlashini taʼkidlaydi. Bu fikrlar bugungi raqamli jamiyat sharoitida yanada dolzarb hisoblanadi [4].

Bugungi kunda Oʻzbekistonda ham raqamli texnologiyalar tez rivojlanmoqda va internet foydalanuvchilari soni ortib bormoqda. Bu esa yoshlarning boʻsh vaqtini qanday oʻtkazishi, internetdan qanday foydalanishi va moliyaviy savodxonlik darajasi masalasini yanada muhim qilib qoʻymoqda. Shu sababli yoshlarda vaqtni boshqarish koʻnikmalarini shakllantirish va ongli moliyaviy qaror qabul qilish madaniyatini rivojlantirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Oʻzbekistonda ham yoshlarning vaqtni mazmunli oʻtkazishi va moliyaviy savodxonligini oshirish masalasiga katta eʼtibor qaratilmoqda. Jumladan, Shavkat Mirziyoyev oʻz nutqlaridan birida: "Yoshlar zamonaviy bilim va kasb-hunarlarni egallashi, boʻsh vaqtini foydali mashgʻulotlarga yoʻnaltirishi kerak", deb taʼkidlagan. Ushbu fikr bugungi raqamli davrda ayniqsa muhim ahamiyatga ega. Chunki vaqtni samarasiz sarflash nafaqat shaxsiy rivojlanishga, balki iqtisodiy holatga ham salbiy taʼsir koʻrsatadi [5].

Tahlil natijalariga koʻra, prokrastinatsiya va notoʻgʻri moliyaviy qarorlar oʻrtasida yaqin bogʻliqlik mavjud. Internetdan haddan tashqari foydalanish insonning diqqatini susaytiradi, rejalashtirish qobiliyatini pasaytiradi va impulsiv harakatlarni kuchaytiradi. Shu sababli vaqtni boshqarish koʻnikmalarini rivojlantirish, internetdan foydalanish madaniyatini shakllantirish hamda moliyaviy savodxonlikni oshirish bugungi kunning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Olib borilgan tahlillar shuni koʻrsatdiki, inson oʻz vaqtini nazorat qilishni oʻrgansa va moliyaviy qarorlarni ongli ravishda qabul qilsa, prokrastinatsiyaning salbiy oqibatlarini kamaytirish mumkin. Ayniqsa, kunlik reja tuzish, ijtimoiy tarmoqlarga sarflanadigan vaqtni cheklash va xarajatlarni oldindan rejalashtirish bu borada samarali usullardan biri hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bugungi raqamli davr inson hayotiga katta qulayliklar olib kirgan boʻlsa-da, u bilan birga ayrim psixologik va ijtimoiy muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, internet va ijtimoiy tarmoqlardan ortiqcha foydalanish natijasida prokrastinatsiya odati kuchayib bormoqda. Bu esa insonning vaqtni samarali boshqarishiga, kundalik faoliyatiga va shaxsiy moliyaviy qarorlariga salbiy taʼsir koʻrsatmoqda.

Prokrastinatsiya oddiy dangasalik emas, balki insonning psixologik holati, motivatsiyasi va oʻzini boshqarish qobiliyati bilan bogʻliq murakkab jarayondir. Raqamli muhit esa ushbu holatni yanada kuchaytiradi. Chunki internet inson diqqatini doimiy ravishda jalb qilib turadi va uni muhim vazifalardan chalgʻitadi. Natijada odamlar muhim ishlarni keyinga surib, qisqa muddatli zavq beradigan faoliyatlarga koʻproq vaqt ajratadi.

Maqolada olib borilgan tahlillar shuni koʻrsatdiki, prokrastinatsiya moliyaviy qarorlar sifatiga ham bevosita taʼsir qiladi. Byudjetni rejalashtirmaslik, xarajatlarni nazorat qilmaslik, impulsiv xaridlar va moliyaviy majburiyatlarni kechiktirish kabi holatlar buning yaqqol misoli hisoblanadi. Ayniqsa, internetdagi reklama va onlayn savdo tizimlari insonlarni tezkor va oʻylamasdan qaror qabul qilishga undamoqda.

Shuningdek, tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

- taʼlim muassasalarida vaqtni boshqarish va moliyaviy savodxonlik boʻyicha maxsus trening hamda seminarlar tashkil etish maqsadga muvofiq boʻladi. Bu yoshlarning oʻz vaqtini toʻgʻri rejalashtirishiga va moliyaviy masalalarda ongli qaror qabul qilishiga yordam beradi.
- internet va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish madaniyatini shakllantirish zarur. Ayniqsa, yoshlar orasida raqamli gigiyena tushunchasini keng targʻib qilish muhim hisoblanadi. Bu orqali insonning internetga qaramligi va vaqtni samarasiz sarflash holatlarini kamaytirish mumkin.
- oilada ham moliyaviy tarbiya va vaqtni qadrlash masalasiga koʻproq eʼtibor qaratilishi kerak. Chunki insonning moliyaviy odatlari va kun tartibi koʻpincha oilaviy muhitda shakllanadi.
- yoshlarni foydali faoliyatlarga, kitob mutolaasiga, sport va kasbiy rivojlanishga jalb qilish orqali prokrastinatsiyaning oldini olish mumkin. Chunki insonning boʻsh vaqti mazmunli tashkil etilsa, u internetga ortiqcha bogʻlanib qolmaydi.

Umuman olganda, prokrastinatsiya va noto'g'ri moliyaviy qarorlar muammosini kamaytirish uchun inson o'z ustida ishlashi, vaqtni qadrlashi va har bir qarorni ongli ravishda qabul qilishga odatlanishi kerak. Shu orqali nafaqat shaxsiy rivojlanish, balki moliyaviy barqarorlikka ham erishish mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Yo'ldoshev N.Q. Menejment va vaqtni boshqarish asoslari. – Toshkent: Fan, 2020-yil.
2. Abdurahmonov Q.X. Mehnat iqtisodiyoti. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019-yil.
3. Rasulov A.A. Shaxsiy moliya va moliyaviy savodxonlik asoslari. – Toshkent: Innovatsiya, 2021-yil.
4. O'Donoghue T., Rabin M. Choice and Procrastination // Quarterly Journal of Economics. – 2001-yil.
5. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2021-yil.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02	Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07	Ta'limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.